

GOSPODARSKO PRAVO II. del

Kako delimo VP po vsebini pravic?

VP razvrščamo po vsebini pravic na:

- **Stvarno pravni VP** so tisti, v katerih je utelešena določena stvarna pravica in predstavljajo stvar ali blago samo. Upravičenec nima samo pravico zahtevati izročitev stvari, marveč lahko z izročitvijo listine novemu upravičencu nanj prenese tudi stvarno pravico na blagu oz. stvari (nakladnica, skladiščnica, konosament).
- **Obveznostno pravni VP** vsebujejo določeno obvezno pravico oz. upnikovo terjatev za denar ali za kakšno drugo storitev (menica, ček, obveznica, certifikat, blagajniški zapisi).
- **Članski/korporacijski VP** pa vsebujejo krog članskih pravic v določeni pojavnih oblikah kapitalskih družb. Med članskimi VP je najpomembnejša delnica, ki delničarju daje pravico članstva v določeni družbi, pravico do udeležbe na doseženem dobičku, pravico do dividende, pravico do upravljanja d.d., katere delnice ima.

Kako delimo VP glede na upravičence!

- **imenski VP** – upnik se določi po imenu; ti se prenašajo s cesijo ali z odstopno terjatvijo – upravičenec je tu izrecno naveden z njegovim imenom ali firmo:
  - **rekta VP** – prenašajo se lahko le s cesijo ali odstopom;
  - **odredbeni/orderski VP** – glasijo se po odredbi določene osebe, ti se prenašajo z indosamentom, ta pa je lahko popoln, blanko ali na prinosnika, npr.: ček, menica, nakladnica, skladiščnica,...
- **prinosniški/imetniški VP** – v njih upnikovo ime ni navedeno, pravico lahko uveljavi vsak imetnik takega VP. Pravica iz VP na prinosnika se prenaša z njegovo izročitvijo, npr.: obveznica.

Kako se določi zapadlost pri menici?

Zapadlost oz. dospelost menice v plačilu mora biti natančno določena. Zapadlost pomeni, kdaj je potrebno menico plačati. Po zapadlosti ločimo:

- **menica dnevnic** – dospelost je določena *na točno določen dan*. (npr. 2. 10. 2000)
- **menica oddnevnic** – čas njene dospelosti je določen po *preteku določenega časa od dneva izdaje* te menice. Določi se z besedami npr. »mesec po izdaji«.
- **menica vpoglednic** – *menica na vpogled* – dospelost je določena z besedami »plačajte ob vpogledu« ali »plačajte ob predložitvi«. Za to vrsto menice je značilno, da dospe v plačilo, ko jo njen imetnik predloži akceptantu (dolžniku).
- **menica povpoglednic** – je menica, ki dospe določen čas po vpogledu. Čas dospetja se pri tej menici računa od dneva sprejema ali akcepta oz. po dnevu protesta. (npr. sedem mesecev po vpogledu).

Kako se menica prenaša?

Menica se prenaša na 3 načine:

- **S cesijo** prenašamo predvsem menice, pri katerih je bilo indosiranje prepovedano že ob njihovi izdaji (rekta menica). Indosiranje menice pa lahko z rekta indosamentom prepove tudi indosant.
- Kadar pa imetnik pridobi menico z blanko indosamentom ali indosamentom na prinositelja, se zatem menica lahko prenaša **z izročitvijo**.
- Menico največkrat prenašamo **z indosamentom**. *Indosament* je pisna izjava, s katero imetnik menice prenese vse svoje pravice iz menice na drugo osebo. Oseba, ki pravice iz menice prenese na drugega se im. indosant. Oseba, ki z indosamentom pridobi pravice iz menice pa je indosatar. Indosament se praviloma napiše na hrbtno stran menice ali na njen podaljsek, indosant pa ga mora tudi podpisati. Indosament je največkrat uveden z besedno zvezo: »namesto meni (nam) plačajte po odredbi«. Indosament mora biti nepogojen.

Kako se menica unovči?

Menica je predložna listina, kar pomeni, da mora dolžnik izpolniti svojo obveznost iz menice šele takrat, ko mu upravičeni imetnik menice (upnik) menico predloži, najprej v akcept in potem ob dospelosti tudi v plačilo. Predložitev menice v plačilo pa se mora opraviti: *na določen dan, določen čas po dnevu izdaje ali po dnevu vpogleda*. Ko trasat menico plača, sme od imetnika zahtevati, naj mu menico izroči hkrati s potrdilom, da je plačana. Imetnik menice tudi ne sme zavrniti delnega plačila. Ob delnem plačilu trasat lahko zahteva, da se to plačilo zaznamuje na menici in da se mu o njem izda pobotnica. Če se menica ne plača je potrebno, da upnik protestira.

Kakšen VP je delnica?

Delnice so VP, pisne listine na katerih sta zapisani obveznost izdajatelja in pravica upravičenca in so lahko predmet pravnega prometa. Pravice iz VP nastanejo, se prenašajo, se uveljavljajo in prenehajo s papirjem. Na tej okoliščini temelji t.i. *prezentacijska* in *cirkulacijska funkcija* delnice kot VP. Delnica zagotavlja pravico do upravljanja oz. nadzorstva v d.d. Hkrati delnica vsebuje pravice do udeležbe pri dobičku d.d. ter do udeležbe pri t.i. likvidacijski masi ob prenehanju d.d., vendar po poplačilu upnikov.

Prezentacijska funkcija delnic se izraža predvsem v obveznosti, da se delničar izkaže pred zasedanjem skupščine oz. da se prijavi oz. deponira delnice na predpisanem mestu in da je to pogoj za vpis na seznam udeležencev, ki imajo glasovalno pravico.

S **circulativnostjo delnic** se prenašajo pravice, ki iz nje izhajajo, torej tako članske oz. korporacijske kot tudi materialne. Vsakokratni upravičenec iz delnice pridobi z delnico kot papirjem tako pravico do upravljanja kot tudi z njo povezane materialne pravice.

Z vidika ureditve upravljanja d.d. je pomembna razvrstitev na *navadne in prednostne delnice*.

Navadne (redne), ki dajejo imetnikom:

- pravico do udeležbe pri upravljanju družbe,
- pravico do dela dobička (dividenda),
- pravico do izplačila ob likvidaciji družbe.

Prednostne, ki zagotavljajo imetnikom določene prednostne pravice:

- prednost pri izplačilu ustreznih zneskov ali odstotkov od nominalne vrednosti v primerjavi z imetnikom navadne delnice,
- prednost pri izplačilu ob likvidaciji družbe,
- druge pravice, določene s statutom.

Prednostne pa delimo še na:

- **zbirne (kumulativne)** prednostne delnice dajejo imetniku prednostno pravico do izplačila vseh še ne izplačanih dividend, preden se imetnikom navadnih delnic izplačajo kakršne koli dividende.
- **udeležbene (participativne)** prednostne delnice dajejo imetniku poleg prednostne dividende še pravico do izplačila takih dividend, kot pripadajo imetnikom navadnih delnic.

Sestavine delnice:

- označbo, da je delnica in označbo vrste ter razreda delnice,
- firmo in sedež izdajatelja delnice,
- firmo oz. osebno ime kupca delnice (pri imenskih delnicah) oz. označbo, da se delnica glasi na prinosnika (prinosniške delnice),
- skupno vrednost celotne izdaje delnice,
- nominalno vrednost delnice,
- roke za izplačilo dividende,
- kraj, datum izdaje in serijsko številko delnice ter faksimile podpisov pooblaščenih oseb izdajatelja delnice.

Delnica je sestavljena iz 3 delov:

- **plašča**, v katerem so označene vse sestavine delnice,
- **kuponske pole** za izplačilo dividend; posamezni kupon mora vsebovati te sestavine:
  - zaporedno številko kupona za izplačilo dividende,
  - številko delnice, na podlagi katere se izplačujejo dividende,
  - ime izdajatelja delnice,
  - leto, v katerem se dividenda izplačuje,
  - faksimile podpisov pooblaščenih oseb izdajatelja delnice,
- **talona**, s katerim imetnik delnice uveljavlja pravico do nove kuponske pole.

Kakšen VP je obveznica?

Obveznica je pisna listina, s katero se izdajatelj zavezuje, da bo osebi, navedeni na njej, ali po njeni odredbi oz. prinosniku obveznice izplačal določenega dne v obveznici navedeni znesek. Po **vsebini pravic** ločimo *navadne in participativne obveznice*. Participativna obveznica daje imetniku poleg obresti tudi pravico do udeležbe pri dobičku izdajatelja obveznice. Z **vidika garancije** za izplačilo obveznosti iz izdane obveznice pa ločimo garantirane in negarantirane obveznice. Obvezne sestavine obveznice so:

- oznaka, da je obveznica,
- firma oz. ime in sedež izdajatelja obveznice,
- firma oz. ime kupca obveznice ali oznaka, da se obveznica glasi na prinosnika,
- denarni znesek, na katerega se glasi obveznica,
- višina obrestne mere, če je predvideno plačilo obresti,
- odstotek udeležbe pri dobičku, če je predvidena,
- roki za odplačilo glavnice in obresti,
- kraj in datum izdaje ter serijska in kontrolna številka obveznice,
- faksimile podpisa pooblaščenih oseb izdajatelja obveznice
- pravice iz obveznice.

Konvertibilne obveznice so tiste, ki jih je mogoče zamenjati za delnice. **Participativne obveznice** so tiste, ki dajejo imetniku poleg obresti tudi pravico do udeležbe pri dobičku izdajatelja obveznice.

Katera načela meničnega prava poznaš?

- **načelo obličnosti** (formalnosti) zahteva, da je menica izdana v pisni obliki.
- **načelo inkorporacije** zahteva, da so menične izjave in menica celota.
- **načelo fiksne menične obveznosti** pomeni, da je menična obv. samo to, kar je v menici nedvoumno zapisano.

- **načelo menične strogosti** ima *materialnopravni* (se kaže v tem, da je menica neodvisna od pravnega posla na podlagi katerega je nastala) in *formalnopravni vidik* (se kaže predvsem v vsebini številnih dejanj, ki jih je treba opraviti v določenih rokih)
- **načelo menične solidarnosti** pomeni, da so vsi menični zavezanci solidarno odgovorni imetniku menice.

Katere oblike indosamentov poznaš?

- **Popolni indosament** je tisti, ki vsebuje ime indosatarja in jasno oblikovano določilo o prenosu in indosamentov podpis,
- **Nepopolni (neizpolnjen, blanko) indosament** v katerem ni napisano indosatarjevo ime in obsega le indosantov podpis na hrbtni strani menice ali na alonži (podaljšku).
- **Indosament na prinosilca** ima enak pravni učinek kot nepopolni indosament. Spoznamo ga po tem, ker nima označenega indosatarjevega imena temveč ima namesto tega določilo »plačajte prinosilcu«.
- **Z rekta indosamentom** se prepoveduje nadaljnji prenos menice z indosamentom. Klavzula »ne po odredbi« (rekta klavzula), ki jo zapišemo v besedilo indosamenta, učinkuje tako, da menice ne moremo več prenašati z indosamentom, ampak le s cesijo.

Kdaj postane remitent regresni dolžnik?

Remitent postane regresni dolžnik takrat, ko prenese menico naprej z indosamentom in postane indosant.

Pojasni pomen popoln VP?

Pravica je utelešena v VP. Pravica nastane hkrati z VP, se prenaša s papirjem in preneha hkrati s papirjem. VP sam predstavlja pravico. Brez papirja ne moremo uveljavljati pravice, ki jo je vseboval VP. *Popolni VP so*: ček, menica, delnica, obveznica. Popoln VP je tisti, s katerim je pravica tako povezana, da brez te listine ne obstaja, ne nastane in ne preneha. Če ga izgubimo, je pri imenskih VP predvidena amortizacija.

Pojasni pomen preklica čeka!

Preklic čeka je posebnost čekovnega prava, npr. pri menici ni preklica. Izdajatelj čeka ima možnost že izdani ček preklicati. Trasant ima pravico preklicati ček šele po preteku predložitvenega roka, torej tedaj ko preteče rok za predložitev čeka v plačilo. Pred potekom roka pa se ček lahko preklicuje le ob izpolnitvi dveh pogojev:

- da gre za ček, ki se glasi na ime ali po odredbi in ki ga trasant pošlje neposredno trasatu z naročilom, naj ga poravnava osebi, navedeni v čeku,
- če preklic prispe k trasatu še pred izplačilom v čeku določene vsote denarja.

Če ček ni preklican, je trasat dolžan plačati ček tudi potem, ko je sicer že pretekel rok za predložitev čeka.

Pojem in pogoji za regres pri menici!

Namen **regresa** je, da bo tedaj, če bi glavni menični dolžnik upniku ne plačal menične vsote, storil to eden izmed regresnih dolžnikov. Imetniku menice solidarno odgovarjajo vsi tisti, ki so menico trasirali, akceptirali, indosirali ali avalirali. Regresni zavezanci (dolžniki) so predvsem *trasant, indosant, avalist, ... akceptanta* ne štejemo med regresne dolžnike, saj je glavni menični dolžnik. Imetnik menice ima pravico do regresnega zahtevka zoper trasanta, indosanta in druge **ob dospelosti menice** - ima pravico do regresa, če menica ni bila plačana deloma ali v celoti in tudi **pred dospelostjo menice** ima imetnik pravico regresa v 3 primerih:

- če je bil akcept menice zavrnen popolnoma ali deloma,
- če je bi pred ali po akceptu uveden stečaj oz. redna likvidacija nad premoženjem trasata, ali če je trasat ustavil plačila, čeprav ustavitvev plačila ni bila ugotovljena s sodno odločbo, ali pa če je bila izvršba nad njegovim premoženjem preuspešna,
- če je bil uveden stečaj oz. postopek redne likvidacije nad premoženjem trasanta tiste menice, katere se zaradi akceptiranja ne sme predložiti.

Pomen akcepta pri menici!

Akcept je menično dejanje oz. sprejem ali priznanje menične obveznosti, ki ga praviloma opravi trasat. Akcept se napiše na menico, izrazi pa se lahko na različne načine:

- z besedo »priznam«, »sprejeto«, ali kakšna druga podobna beseda,
- že sam trasatov podpis na licu menice lahko velja za akcept.

Z akceptom postane trasat glavni menični dolžnik in zanj nastane menična obveznost. Z akceptom se trasat namreč zavezuje, da bo menico plačal ob dospelosti. Akcept mora biti nepogojen, vendar ga lahko trasat omeji na del menične vsote. Po obsegu oz. vsebini obveznosti, ki jo trasat kot akceptant prevzame z njim, razlikujemo:

- *popolni akcept*: trasat se kot akceptant zavezuje, da bo plačal celotno vsoto
- *delni akcept*: akceptant se zavezuje le za plačilo dela menične vsote.

Pomen amortizacije pri menici!

Amortizacija menice je, da lahko tisti, ki je menico izgubil, ali pa mu je bila uničena oz. ukradena, za ohranitev pravic iz menice sproži uvedbo posebnega sodnega postopka v katerem se menica razveljavi. Imetnik take menice sodišču predlaga naj uvede amortizacijski postopek. Sodišče zatem izda razglas, v katerem z navedbo

glavne vsebine izgubljene menice pozove tistega, ki jo je našel oz. tistega, ki jo ima naj jo predloži sodišču v 60 dneh, ker jo sicer sodišče razglasi za nično. Razglas objavi v Uradnem listu RS. Na podlagi amortizirane menice ni mogoče več uveljaviti nobene menične pravice. Predlagatelj amortizacije mora napraviti protest, da ohrani regres zoper trasanta neakceptirane menice ter pri tem predloži glavno vsebino izgubljene ali uničene menice.

Pomen avala pri menici!

Aval je menično poroštvo. Avalist (menični porok) je oseba, ki se podpiše na licu ali na hrbtni strani menice in tako postane porok za izpolnitev obveznosti. Aval je solidarno poroštvo. Aval se lahko da za kateregakoli meničnega dolžnika. Avalist ne more biti glavni menični dolžnik, lahko je tretja oseba, ki menice še ni podpisala.

Pomen notifikacije in kaj je!

Če je trasat zavrnil akcept menice oz. če je glavni menični dolžnik zavrnil njeno plačilo in je bil zato napravljen protest, mora imetnik menice o tem obvestiti svojega indosanta in trasanta v najmanj 4 dneh po dnevu protesta. To im. **obvestilo** ali **notifikacija**. Temeljni namen tega meničnega dejanja za varstvo pravic iz menice je, da so predniki pripravljene na regres in da lahko storijo vse potrebno za plačilo menice in tako preprečijo morebitne nadaljnje stroške.

Pomen protesta pri menici!

Protest je javna listina, ki jo izstavi notar. S to listino se potrdi, da menica ni plačana. Protest je nujen, če želi upnik ohraniti regresno pravico. Z menico se potrdi, da menični zavezanec:

- ni sprejel ali ni v celoti sprejel menice,
- ni plačal menice v celoti ali pa je sploh ni plačal,
- da ni bil akcept datiran,
- da se ni ugodilo trasatovi zahtevi.

Protest mora obsegati:

- prepis protestirane menice, kakor tudi vseh izjav oz. pripomb na njih,
- ime ali firmo osebe, na katere zahtevo in zoper katere se napravi protest,
- potrdilo, da iskana oseba ni opravila storitve, ki se na podlagi menice zahteva od nje, ali da je protestni organ ni mogel najti v njeni poslovalnici ali stanovanju,
- kraj, dan, mesec, leto in uro, ko je bil in prostor, kjer je bil opravljen protestni postopek,
- datum protesta, številko, pod katero je vpisan v protestni register, uradni podpis in pečat protestnega organa.

Pomen in funkcije indosamenta!

Indosament je pisna izjava, s katero imetnik menice prenese vse svoje pravice iz menice na drugo osebo. Oseba, ki pravice iz menice prenese na drugega je **indosant**. Oseba, ki z indosantom pridobi pravice iz menice pa je **indosatar**. Funkcije indosamenta so 3:

- **prenosna funkcija** je najpomembnejša funkcija indosamenta, saj omogoča, da se menica prenaša od enega upnika na drugega (cirkulacija);
- **legitimacijska funkcija**; indosatar velja za zakonitega imetnika menice in je tako pravno upravičen do uveljavljanja meničnih zahtevkov le tisti imetnik menice, ki lahko dokaže svojo pravico z nepretrgano vrsto indosamentov;
- **garancijska funkcija**; kaže se v tem, da je indosant odgovoren za akcept in plačilo menice razen če v indosamentu ni drugače določeno. Indosant sme prepovedati, da se menica indosira naprej.

Razlika med akceptantom in avalistom!

Akceptant postane največkrat trasat s tem, ko sprejme poziv na plačilo menice in to pismeno potrdi, npr. »sprejemem«. **Avalist** (menični porok) je tisti, ki se podpiše na licu ali na hrbtni strani menice in tako postane porok za izpolnitev obveznosti iz menice.

Razlika med čekom in menico!

Bistvena razlika med menico in čekom je v kritju, ki ga mora imeti izdajatelj čeka pri izdaji čeka, pri menici pa mora biti kritje dano pri plačilu, ne pa pri izdaji menice. Kritje je lahko v denarju, kreditu ali pa v denarnih terjatvah, ki jih ima trasant na računu pri banki oz. trasatu. Ček je veljaven, četudi nima kritja, ker je enostranski pravni posel.

Temeljna razlika med menico in čekom pa je tudi v tem, da *menica* rabi predvsem kot kreditni papir, kot **kreditno sredstvo**. Funkcija *čeka* pa je v tem, da se ta VP uporablja predvsem kot **plačilno sredstvo**. Ena izmed temeljnih posebnosti čeka je, da je pri čeku, plačljivem v državi, trasat lahko samo banka, kot tudi to, da lahko banka plača ček samo iz trasantovega dobroimetja, ki ga ima ta pri njej. Zato pri čeku ni akcepta in banka – trasat ne sme biti avalist. Na ček ne smemo zapisati obrestne klavzule. Pri menici je trasant obenem lahko tudi trasant ali remitent. Pri imetniškem čeku pa je to prepovedano, saj bi tak ček sicer imel funkcijo bankovca.

Razlika med delnico in obveznico!

Delnica in obveznica sta VP. Razlika med njima pa je naslednja:

- pri obveznici se izdajatelj obveže, da bo po določenem času izplačal glavnico in v naprej dogovorjene obresti, torej je imetnik obveznice upnik izdajatelja obveznice;
- delničar ni upnik – d.d. mu ne vrne tega kar je vplačal in tudi ne obresti. Pravico ima le do dividend.

Razlika med indosantom in indosatarjem!

Indosant je oseba, ki je prenesla menico z indosamentom na neko drugo osebo. **Indosatar** (upnik) je oseba, v korist katere je indosant prenesel menico.

Razlika med lastno in trasirano menico!

Razlika je le v tem, da med bistvenimi sestavinami lastne menice zaradi njene narave in razlike v vsebinski zasnovi ni imena tistega, ki je pozvan k plačilu, torej *trasata*.

Razlika med legitimacijskim papirjem in znakom!

Izkazni papirji se uporabljajo za identifikacijo upnika in za določitev obveznosti izdajatelja tega papirja (vozovnice, karte, vstopnice, letalske karte). *Izkazni znaki* pa ne vsebujejo določene obveznosti izdajatelja. Izkazni znak ne dokazuje lastništva stvari, to so garderobni znaki, obeski,...

Izkazni papirji morajo imeti 3 značilnosti:

- da vsebujejo določeno obveznost za njihovega izdajatelja,
- na da njih ni označen upnik in
- da iz okoliščin, v katerih so bili izdani, izhaja, da se smejo odstopiti drugi osebi.

Izdajatelj je prost odgovornosti, če je pri izpolnitvi svoje obveznosti ravnal s potrebno skrbnostjo, ko je shranjeni predmet izročil prinosniku izkaznega znaka.

Razlika med trasatom in trasantom!

Trasant (izdajatelj) je oseba, ki menico izda. Trasant ima neko obveznost do drugega. **Trasat** (pozvani dolžnik) je oseba, ki naj plača določeno vsoto denarja.

Trasirana in lastna menica!

Trasirana menica je pisna izjava, s katero izdajatelj poziva neko drugo osebo, naj sprejme obveznost plačila zneska, določenega v menici in vsoto denarja izplača po odredbi meničnega upravičenca. Ima 8 bistvenih sestavin:

1. označbo, da je menica, napisana v samem besedilu listine v jeziku, v katerem je menica sestavljena,
2. nepogojno nakazilo (poziv) naj se plača določena vsota denarja,
3. ime tistega, ki naj plača (trasat),
4. navedbo dospelosti,
5. kraj, kjer je treba plačati,
6. ime tistega, ki mu je treba plačati, oz. tistega, po čigar odredbi moramo plačati (remitent),
7. navedbo dneva in kraja izdaje menice,
8. podpis tistega, ki je izdal menico (trasant).

Lastna menica je enostranska pisna izjava, s katero se njen izdajatelj zavezuje, da bo ob dospelosti menice upravičencu sam plačal menično vsoto. Ima 7 bistvenih sestavin:

1. označbo, da je menica napisana v samem besedilu listine v tistem jeziku, v katerem je menica sestavljena,
2. nepogojno obljubo, da bo plačana določena vsota denarja,
3. navedbo dospelosti menice,
4. kraj, kjer je treba plačati določeno vsoto denarja,
5. ime tistega, komur in po čigar odredbi je treba plačati,
6. navedbo dneva in kraja, kjer je lastna menica izdana,
7. podpis tistega, ki menico izdaja (izdajatelj).

Kaj je to spregled pravne osebnosti?

Spregled pravne osebnosti je izjema od pravila, da družbeniki v določenih primerih ne odgovarjajo za obveznosti družbe. Če tudi gre za družbenika, ki po splošnem pravilu ne bi odgovarjal za obveznosti družbe, to pravilo odpove in taki družbeniki odgovarjajo v naslednjih primerih:

- če so pravno osebo zlorabili za oškodovanje svojih upnikov,
- če so v nasprotju z zakonom ravnali s premoženjem pravne osebe kot s svojim lastnim premoženjem,
- če so v svojo korist ali v korist kake druge osebe zmanjšali premoženje družbe in so vedeli ali bi morali vedeti, da ta ne bo sposobna poravnati svojih obveznosti tretjim osebam.

Kaj je to stvarni vložek delničarjev!

Stvarni vložki delničarjev so lahko nepremičnine ali premičnine, pravice, podjetje ali del podjetja, plačilo za premoženjske predmete, ki jih družba prišteva k vložku. Stvarni vložek je potrebno vložiti takoj pred registracijo, takoj ob ustanovitvi. Stvarni vložki ne smejo biti obremenjeni s pravicami družbenika. Morajo biti v celoti izročeni družbi pred prijavo v sodni register. Poslovodja lahko z njimi prostovoljno razpolaga. Doplačana mora biti višja vrednost osnovnega vložka, če je stvarni vložek nižji. Družbeniki morajo narediti popis vseh stvarnih vložkov.

Kaj je stečaj?

Stečaj je razlog za prenehanje gosp. subjektov, med njimi zlasti gosp. družbe. Namen stečaja je unovčiti dolžnikovo premoženje in poplačati upnike, ko je dolžnik dalj časa plačilno nesposoben ali prezadolžen. Stečajni postopek se ne opravi, če ima dolžnik samo enega upnika. Z dnem začetka stečajnega postopka se oblikuje stečajna masa. V stečajno maso gre vse dolžnikovo premoženje, če z zakonom ni drugače določeno. V primeru, če se opravi stečaj nad osebno družbo, gre v stečajno maso tudi premoženje osebno odgovornega družbenika, razen stvari in prejemkov, ki so po zakonu izvzete. Stečajni postopek se ne izvede, če dolžnikovo premoženje, ki bi prišlo v stečajno maso, ne zadošča niti za stroške stečajnega postopka ali če je neznatne vrednosti.

Kaj je likvidacija?

Likvidacija je postopek, ki se opravi, če družba preneha iz kakršnega koli razloga, razen zaradi stečaja, pripojitve in spojitve; velja za *d.d.* in *d.o.o.* Pri likvidaciji se predpostavlja, da lahko družba izplača vse upnike. Če to ni bilo mogoče, je potrebno uvesti stečaj družbe. V likvidacijskem postopku se unovči premoženje družbe, poplačajo upniki, preostanek pa se razdeli med družbenike.

Likvidacijo opravi en ali več **likvidatorjev**; likvidatorji so člani uprave, če statut, skupščina ali sklep o prenehanju ne določajo drugače. Likvidacijski postopek lahko opravlja tudi pravna oseba (likvidacijsko podjetje), ki mora imenovati likvidatorje. Likvidator je upravičen zastopati in predstavljati družbo, sestaviti začetno likvidacijsko bilanco, končati začetne posle, izplačati vse obveznosti upnikom, izterjati terjatve družbe, predlagati izbris družbe iz registra.

Kako se lahko poveča OK v d.d.?

S povečanjem OK se poveča jamstveni sklad družbe, hkrati pa se poveča tudi dejansko premoženje družbe, praviloma pa tudi število delnic. OK se lahko poveča (pa tudi zmanjša) samo s spremembo statuta. Po ZGD so predvideni naslednji načini povečanja OK:

- redno povečanje s plačilom vložkov,
- pogojno povečanje OK,
- povečanje z odobrenim kapitalom,
- povečanje iz sredstev družbe.

D.d. ima na voljo tudi druge možnosti za zagotovitev kapitala brez zvišanja OK (z izdajo obveznic – OK se ne spremeni, poveča pa se premoženje družbe).

Kako se lahko zmanjša OK v d.d.?

Z zmanjšanjem OK se zmanjša jamstveni sklad družbe, zmanjšajo se tudi osnovni deleži in s tem delnice. Za zmanjšanje je potrebno spremeniti statut, ki učinkuje šele z vpisom v register. Namen zmanjšanja OK je lahko,

da se vrne del OK, ker ga je preveč, ali da se odpravi, oz. pokrije izguba v bilanci. V zakonu so predvideni 3 načini zmanjšanja OK:

- redno zmanjšanje OK,
- poenostavljeno zmanjšanje,
- zmanjšanje z umikom delnic.

Določbe ZGD o **rednem zmanjšanju** OK se smiselno uporabljajo tudi za poenostavljeno zmanjšanje OK, če se nanaša:

- na pogoje zmanjšanja OK,
- na prijavo sklepa o zmanjšanju za vpis v sodni register,
- na začetek veljavnosti zmanjšanja kapitala,
- na razveljavitev delnic kot tudi na
- zmanjšanje na najnižji nominalni znesek.

Poenostavljeno se lahko izvede **zmanjšanje** OK, ki je namenjeno:

- izravnavi zaradi nižje vrednosti premoženja,
- pokrivanju izgub,
- prenosu sredstev v rezerve,

Zmanjšanje OK z **umikom delnic** se lahko izvede kot:

- prisilni umik, ki je dopusten, le če je bil določen ali dovoljen v prvotnem statutu ali s spremembo statuta, ki je bila opravljena pred prevzemom ali vpisom delnic,
- z delnicami, ki jih je pridobila družba.

Kako se ustanovi d.o.o.!

D.o.o. lahko ustanovi 1 ali več fizičnih ali pravnih oseb. Praviloma ima lahko družba največ 50 družbenikov. Družba se ustanovi z družbeno pogodbo, ki mora biti sestavljena v notarski obliki. Pogodbo morajo podpisati vsi ustanovitelji družbe v pristojnosti notarja. Če ustanavlja družbo samo ena oseba, sprejme ta oseba akt o ustanovitvi v obliki notarskega zapisa.

Družbena pogodba mora vsebovati:

- navedbo imena in prebivališče oz. firme in sedeža vsakega družbenika,
- firmo, sedež in dejavnost družbe,
- navedbo zneska OK in vsakega osnovnega vložka posebej ter navedbo družbenika za vsak osnovni vložek,
- čas delovanja družbe, če je ustanovljena za določen čas,
- morebitne obveznosti, ki jih imajo družbeniki do družbe poleg vplačila osnovnega vložka in morebitne obveznosti družbe proti družbenikom.

Kdo po zakonu zastopa posamezno GD?

Družbo zastopajo osebe, ki so navedene v zakonu, osebe, ki so navedene v aktu o ustanovitvi družbe, ter osebe, ki jih zastopnik v okviru svojih pooblastil pisno pooblasti (zakonski in statutarni zastopnik ter pooblaščenec).

Čeprav je zastopanje posebej urejeno pri vsaki družbi posebej, ZGD vsebuje tudi nekatere skupne določbe glede zastopanja družb. V skupnih določbah o zastopanju, veljavnih za vse družbe, ZGD pozna **zakonskega** in **statutarnega zastopnika** in **ureja prokuro**. Zastopniki GD:

- d.d. - zastopa uprava,
- d.o.o. - zastopa poslovodja,
- k.d. - zastopa komplementar,
- d.n.o. - zastopajo vsi družbeniki.

Lahko pa družba sama določi zastopnika v splošnih stikih družbe – **statutarni zastopniki**. **Pooblaščenec** – pooblastilo je lahko: posebno, splošno/generalno in poslovno.

Opredeli delničarjevo pravico do informiranja!

Zakon obvezuje upravo, da na skupščini zagotovi delničarjem zanesljive informacije o zadevah družbe, če so potrebne za presojo predmeta dnevnega reda. Pod določenimi pogoji more biti delničarju dana informacija tudi zunaj zasedanja skupščine. Posebej to velja, če je bila podobna informacija ali informacija takšne vrste dana nekemu drugemu delničarju pred tem.

Opredeli organe d.d. in njihove pristojnosti!

Uprava je zakonski izkaz za organ, ki vodi posle d.d. Glavna funkcija in pristojnost uprave je vodenje poslov. Poleg vodenja poslov družbe so funkcije in pristojnosti uprave še zastopanje in predstavljanje družbe. Posebej so v ZGD urejene pristojnosti in odgovornosti uprave do skupščine, dolžnosti poročanja NS ter dolžnosti ob izgubi, prezadolženosti ali plačilni nesposobnosti. Uprava je dolžna pripraviti predlog o delitvi dobička, dolžna je odločiti o sklicu skupščine, skupščini mora podati predloge za sprejemanje sklepov, itd.

Skupščina: Zakon določa, da delničarji uresničujejo svoje pravice na skupščini, katere pristojnosti so kogentno in taksotivno našteje. Skupščina po zakonu odloča o: delitvi dobička, letnem poročilu, imenovanju in odpoklicu NS, spremembi statuta, ukrepah za povečanje in zmanjšanje kapitala, prenehanju družbe in statusnih spremembah, imenovanju revizorja, drugih zadevah določenih s statutom in zakonom.

Nadzorni svet: V načelu je oblikovanje NS prepuščeno statutu. Vendar pa je NS po zakonu obvezen: če gre za družbo, katere osnovni kapital dosega 410 mio SIT; če je njeno povprečno letno število zaposlenih večje kot 500; če je število imenskih delničarjev družbe večje od 100; če je bila družba ustanovljena postopno ali če so njene delnice uvrščene na borzi. Če družba nima NS, izvaja pristojnosti NS, ki jih ima le ta po zakonu skupščina d.d. **Pristojnosti NS so:**

- nadzorovanje vodenja poslov družbe,
- lahko pregleduje tudi knjige, dokumentacijo, blagajno, itd.,
- lahko sklicuje skupščino, ne more pa se vodenje poslov prenesti na NS,
- zastopa družbo nasproti članom uprave,
- druge obveznosti, ki so določene s statutom ali zakonom.

Organi d.o.o. in njihove pristojnosti!

Poslovodja: po zakonu mora družba imeti poslovodjo (direktorja). Poslovodij je lahko tudi več. Imenovanje poslovodje pa je tako kot d.d. v pristojnosti skupščine družbenikov. Iz določbe izhaja, da je poslovodja d.o.o. lahko le fizična neomejeno poslovno sposobna oseba in ne more biti pravna oseba.. Funkcionalno so dolžnosti in pristojnosti poslovodje d.o.o. enake upravi, torej vodenje poslov in zastopanje družbe. Če je poslovodij več, kar je določeno z družbeno pogodbo mora biti prav tam urejeno tudi, ali delujejo skupno, ali kot posamični poslovodje. Kar zadeva sprejemanje odločitev mora družbena pogodba določiti, kakšen je način odločanja, ali je večinski ali konsenzualni in če je večinski, kakšna je večina pri določenih odločitvah vodenja poslov. Pri posamičnem poslovodstvu mora družbena pogodba jasno razmejiti dolžnosti v okviru vodenja posameznih vrst poslov. Delitev dela oz. dolžnosti vodenja poslov bo imelo za posledico tudi delitev glede pooblastil za zastopanje po posameznih vrstah.

Skupščina družbenikov: ZGD v subsidiarnih določbah o upravljanju, ki veljajo, če družbena pogodba ne vsebuje določb o upravljanju družbe, določa, da družbeniki sprejmejo sklepe na skupščini. ZGD vsebuje tudi pravila o sklicu skupščine družbenikom, v obliki sklica skupščine, ter o sklepčnosti in o odločanju skupščine družbenikov. ZGD določa vprašanja, glade katerih morajo odločitve sprejemati družbeniki. Ta vprašanja so:

- sprejetje letne bilance stanja, izkazov uspeha, o razdelitvi dobička
- zahteva za vplačilo osnovnih vložkov,
- vračanje dodatnih plačil,
- delitev in prenehanje poslovnih deležev,
- postavitve in odpoklic poslovodij,
- ukrepi za pregled dela poslovodij,
- postavitve prokurista in poslovnega pooblaščenca,
- uveljavljanje zahtevkov družbe proti poslovodjem ali družbenikom v zvezi s povračilom škode, nastale pri ustanavljanju in poslovanju,
- zastopanje družbe v sodnih postopkih proti poslovodji,
- druge zahteve, za katere tako določa zakon ali družbena pogodba.

Opiši postopek sukcesivne ureditve d.d.!

Sukcesivna/postopna ustanovitev – ustanovitelji sprejmejo statut in prevzamejo DEL delnic, ki jih vplačajo. Preostale delnice se ponudijo javnosti v odkup z javnim pozivom – PROSPEKT. Prospekt mora biti natančen, omogočiti mora popolne informacije. Vpis in plačilo delnic se opravi v bankah. Ta postopek lahko traja max 3 mesece. Ko se vpišejo delnice pri banki se izpolni VPISNICA – potrdilo o vplačilu. Če so vse delnice prodane se skliče ustanovna skupščina. Če niso prodane d.d ni ustanovljena. Če je uspela, se delnice razdelijo med vpisnike. Razdelitvi delnic sledi SKLIC ustanovne skupščine – sklepčna je samo, če je prisotnih polovica delničarjev. Če ni prisotnih polovica delničarjev se skupščina ponovno skliče. Ustanovna skupščina najprej preveri vpis, vložke, potem imenuje prvi NS, ta pa prvo upravo. Ko vse sprejme je končni korak vpis v register in s tem se postopek ustanovitve konča.

Organi v stečajnem postopku in njihove pristojnosti!

Organi stečajnega postopka so: **stečajni senat** (sestavlja ga 3 sodniki, od katerih je eden predsednik), **stečajni upravitelj** in **upniški odbor**.

Stečajni senat:

- odloča o začetku stečajnega postopka,
- odloča o ugovorih stečajnega upravitelja in upnikov zoper odredbe predsednika stečajnega senata,
- določa nujne posle, ki se dokončajo med stečajnim postopkom,
- potrjuje predračun stroškov stečajnega postopka in določa nagrado za delo stečajnega upravitelja,
- postavlja in odstavlja stečajnega upravitelja,
- potrjuje osnutek glavne razdelitve in izda sklep o glavni razdelitvi stečajne mase,
- izda sklep o dokončanju stečajnega postopka,
- opravlja tudi drugo delo, ki ga določa ta zakon.

Stečajni upravitelj se postavi s sklepom o začetku stečajnega postopka. Stečajni upravitelj uresničuje pravice organov upravljanja in lastnika v skladu s potrebami stečajnega postopka, če ni s tem zakonom drugače določeno. Prav tako vodi posle dolžnika in ga zastopa. Naloge upravitelja:

- sproti dopolnjevati knjigovodsko evidenco do dneva začetka stečajnega postopka,
- sestaviti v 30 dneh v soglasju s predsednikom stečajnega senata načrt poteka stečajnega postopka s predračunom stroškov in terminskim planom,
- sestaviti komisijo za inventuro,
- sestaviti začetno stečajno bilanco, voditi poslovne knjige in sestavljati rač. izkaze,
- skrbeti kot dober gospodar za vodenje poslov stečajnega dolžnika,
- skrbeti za izterjavo terjatev dolžnika,
- unovčiti stvari dolžnika, ki spadajo v stečajno maso,
- v soglasju s predsednikom stečajnega senata sestaviti osnutek glavne razdelitve in osnutek zaključne stečajne bilance,
- sestaviti osnutek poznejše razdelitve,
- skrbeti, da stečajni postopek poteka hitro in brez neutemeljenega zavlačevanja.

Da se zavaruje korist upnikov v stečajnem postopku, stečajni senat ustanovi upniški odbor, razen če je stečajna masa neznatna ali če bi to pripeljalo do znatnega povečanja stroškov stečajnega postopka.

Upniški odbor:

- zahteva in obravnava poročila stečajnega upravitelja o poteku stečajnega postopka in o stanju stečajne mase,
- ima pravico pregledati posl. knjige in celotno dokumentacijo, ki jo je prevzel stečajni upravitelj,
- ima pravico ugovarjati pri predsedniku stečajnega senata zoper delo stečajnega upravitelja in pri stečajnem senatu zoper delu predsednika stečajnega senata.
- predlaga odstranitev stečajnega upravitelja in imenovanje novega stečajnega upravitelja,
- daje stečajnemu senatu mnenje o vnovčevanju dolžnikovega premoženja,
- daje stečajnemu senatu mnenje o nadaljevanju začetnih poslov in sklepanju novih poslov.

Pojasni pomen pravne osebnosti!

Bistvo pravne osebnosti je v sposobnosti pravne osebe biti nosilec pravic in obveznosti v pravnih razmerjih. ZGD šteje kot **bistvo pravne osebnosti**:

- družbe kot pravne osebe so lahko **lastnice premoženja in nepremičnin**, torej nosilke lastninske pravice,
- družbe lahko **pridobivajo pravice in prevzemajo obveznosti**, sklepajo pravne posle, torej vstopajo v pravni promet,
- družbe imajo **pasivno in aktivno legitimacijo v pravnem postopku**, torej so lahko tožene ali tožijo.

GD pridobi **lastnost pravne osebe z vpisom v sodni register**. S tem trenutkom družba kot pravni subjekt tudi nastane. Vendar so lastniki pred vpisom družbe v register preko družbe upravljali različne pravne posle oz. nastopali v njenem imenu. Za razmerja med družbeniki pred vpisom veljajo pravila o civilno – pravni družbeni pogodbi. Tako osebne kot kapitalske družbe so pravne osebe (razen tiha družba). Bistvo pravne osebnosti je, da družba lahko nastopa v pravnih razmerjih s tretjim kot samostojni nosilec pravic in obveznosti. Pravna osebnost ima za posledico tudi samostojno odgovornost za obveznosti s premoženjem družbe.

Pojasni povečanje OK iz sredstev družbe v d.d.!

S tem načinom povečanja družba ne pridobi novega kapitala, temveč se v OK spremeni že obstoječe premoženje družbe. Pravno in ekonomsko se razlikuje od normalnega povečanja kapitala, s prevzemom novih vložkov, tudi postopek povečanja je drugačen. Povečanje kapitala se začne s sklepom skupščine. Sklep o povečanju kapitala se lahko sprejme potem, ko je sprejeto letno poročilo za preteklo poslovno leto. V OK, ki se poveča se lahko spremenijo rezerve, ki morajo biti v letnem poročilu izkazane. Rezerve pa se ne morejo spremeniti v OK, če bilanca izkazuje izgubo.

Sklep o povečanju kapitala pomeni hkrati spremembo statuta. Z vpisom sklepa o povečanju OK v register je OK povečan. S povečanjem OK se izdajo nove delnice za katere velja, da so že v celoti vplačane s povečanjem.

Pojasni pravno varstvo firme!

Načelo izključnosti, ki zahteva distriktivnost firme od drugih, je povezano z **načelom varstva firme**. Distriktivnost je varovana na eni strani z uradno dolžnostjo sodišča, da zavrne vpis, na drugi strani pa z dopustnostjo tožbenega zahtevka v pravdi. Ločimo *civilno* in *javno pravno varstvo firme*.

Civilno pravno varstvo pomeni, da lahko katera koli družba toži neko firmo, ki jo uporablja neka družba in se ta družba ne razlikuje jasno od njene firme. Pri tem je pomembno, da je firma tožnika registrirana pred firmo toženca. Če ta družba dokaže sodišču, da je bila ona prva s tem imenom, izbriše sodišče iz registra toženčovo firmo in če je imel tožnik kakršno koli škodo, določi še odškodnino.

Javno pravno varstvo je varstvo s strani sodišča (registrskega). Sodišče ne sme vpisati v register firme, ki je enaka ali podobna že vpisani firmi. Tožbeni zahtevek je možno vložiti tudi zoper družbo, ki nepravilno uporablja svojo firmo. Četudi se firmi tožnika in toženca med seboj jasno razlikujeta, tako kot sta vpisani v register, je možno podati tožbeni zahtevek zoper družbo, ki zlorabi svojo firmo na način, da povzroči stanje nejasnega razlikovanja do drugih firm in s tem morebitno škodo.

Pojasni pravico družbenikov do informiranosti v d.o.o.!

ZGD na eni strani obvezuje poslovodjo, da družbenika na njegovo zahtevo obvešča o zadevah družbe, na drugi strani pa ureja sodno varstvo pravice do informacij in vpogleda, ki je na razpolago družbeniku. Družbenik ima pravico od poslovodje zahtevati vse informacije o zadevah družbe, hkrati pa mu mora dovoliti, če to terjaja vpogled v knjige, spise, dokumentacijo, itd. Družbenik ima pravico biti obveščen o vsem, kar je pomembno v zvezi z poslovanjem družbe in le v izjemnih primerih ima poslovodja pravico zavrniti zahtevo po informaciji ali pa po vpogledu v dokumentacijo. Takšno pravico ima poslovodja, če oceni, da je verjetno, da bi družbenik uporabil informacije za namen, ki je v nasprotju z interesi družbe. S tem bi družbi ali z njo povezani družbi prizadel občutno škodo.

Pojem gospodarske pogodbe!

Pogodba je dvostranski pravni posel, ki ga stranki skleneta z namenom, da se pridobi, spremeni ali preneha določena premoženjska pravica ali določeno razmerje. Pogodba je izraz svobodne volje strank in zavezuje stranki tako, kot sta se dogovorili in stranki morata spoštovati prisilne norme. Pogodba je sklenjena, ko se stranki zedinita o bistvenih sestavinah pogodbe.

Pojem in pomen pravnih sestavin firme!

Po definiciji ZGD je **firma ime, s katerim družba posluje**. Zakon natančno določa **obvezne sestavine**:

- **natančna oznaka firme**: Krka
- **oznaka dejavnosti**: tovarna zdravil
- **oznaka odgovornosti**: d.d. Novo mesto

Obvezne sestavine za posamezne vrste družb:

- firma **komanditne družbe** mora vsebovati priimek vsaj enega komplementarja ter označbo k.d.,
- **tih družba** posluje s firmo nosilca tihe družbe. Pri firmi nosilca tihe družbe se lahko uporablja dodatek, ki razkriva, da družba posluje s tihim družbenikom s t.d.
- **družba z omejeno odgovornostjo** oz. **delniška družba** mora imeti v firmi dodatno sestavino in označbo, da gre za družbo z omejeno odgovornostjo (d.o.o.) in delniško družbo (d.d.),
- firma **komanditne delniške družbe** mora imeti v firmi sestavino, po kateri se razlikuje od firm drugih družb, ter označbo, da gre za k.d.d.

Firma se mora jasno razlikovati od firm drugih družb, ne sme zavajati drugih udeležencev na trgu in ne sme posegati v druge pravice industrijske lastnine ter v kakršne koli druge pravice, ki jih imajo druge osebe. Firma tudi ne sme vsebovati imen in znakov tujih držav ali mednarodnih organizacij.

Nekatere sestavine firme so izrecno prepovedane. Tako firma ne sme vsebovati besed oz. znakov, ki:

- nasprotujejo zakonu ali morali,
- vsebujejo znake blagovne ali storitvene znake drugega upravičenca,
- vsebujejo ali posnemajo uradne znake.

Pojem in obseg prokure!

Prokura je z zakonom določeno pooblastilo za zastopanje, ki ga ni mogoče omejiti na statuten način. Prokura je torej oblika zastopanja, katere obseg pooblastil določa zakon. Po ZGD je prokura upravičenje za vsa pravna dejanja, ki spadajo v pravno sposobnost družbe, razen za odsvajanje in obremenjevanje nepremičnin. ZGD pozna tudi **skupno prokuro** – dve ali več oseb pomenijo skupnega prokurista, kar pomeni, da te osebe skupaj zastopajo družbo.

Prokura se lahko da z izrecno izjavo in po postopku, določenem v aktu o ustanovitvi. Prokura se lahko da eni ali več osebam posamezno ali pa dvema ali več osebam skupno, tako da lahko le vse osebe skupaj zastopajo družbo. Opredeleitev prokure nima pravnega učinka proti tretjim osebam.

Prokure ne more prokurist prenesti na drugo osebo. Prokura se lahko vsak čas prekliče, ne preneha s smrtjo ali izgubo poslovne sposobnosti podjetnik posameznika, podelitev in prenehanje prokure morajo biti vpisani v register, prokuristov podpis pa se mora shraniti pri sodišču.

Pojem in vsebina prisilne poravnave!

Prisilna poravnava je poseben sporazum med dolžnikom, ki je dalj časa plačilno nesposoben in njegovimi upniki o oddolžitvi in zmanjšanju dolžnikovih obveznosti z namenom, da dolžnik ne preneha obstajati oz. da lahko deluje z dejavnostjo. **Postopek PP** opravi sodišče v posebnem postopku, v katerem sodelujejo *senat treh sodnikov, upravitelj PP in upniški odbor*. Postopek se uvede s predlogom, ki ga vloži dolžnik. *Upravitelj* mora preizkusiti stanje premoženja in poslovanja dolžnika, sezam upnikov in seznam dolžnikov, verodostojnost prijavljenih terjatev. *Upniški odbor* je sestavljen iz upnikov, ima pa pravico pregledati poslovno in finančno stanje dolžnika, sodelovati pri oblikovanju načrta fin. reorganizacije, predlagati postavitev in odstavitev upravitelja.

Pravice in obveznosti družbenika v d.o.o.!

S prevzemom osnovnega vložka pridobi družbenik svoj poslovni delež v družbi in s tem članstvo v družbi. Na poslovni delež so vezane pravice in tudi dolžnosti. Pravice družbenikov so **upravljaljske** (pravica do glasovanja, pravica do sklica skupščine družbenikov, pravica zahtevati prenehanje družbe zaradi obstoja pomembnih razlogov, pravica zahtevati postavitve likvidatorjev družbe) in **premoženjske** (pravica do deleža pri dobičku, ob prenehanju družbe pravica do likvidacijskega deleža). Razen teh osnovnih pravic imajo lahko družbeniki tudi posebne pravice, ki so določene v družbeni pogodbi, npr.: pravica do več glasov, pravica do sodelovanja pri vodenju družbe, pravica sodelovati pri delu NS, pravica do večjega zneska dobička.

Družbeniki imajo ob pravicah tudi **obveznosti**. Njihova obveznost je predvsem:

- plačilo prevzetega osnovnega vložka,
- plačilo dodatnih zneskov, če to predvideva pogodba,
- odgovorni pa sto tudi za neplačilo teh zneskov in za nepravilno oz. neupravičeno vrnitev osnovnih vložkov.

Pravni pomen finančne reorganizacije pri prisilni poravnavi!

Dolžnik lahko predloži načrt fin. reorganizacije, ki obsega: razvrstitev terjatev v razrede glede na pravni in poslovni temelj; predlog izplačila terjatve v zmanjšanem znesku; podaljšanje roka. S fin. reorganizacijo naj bi se zagotovilo, da bi dolžnik postal plačilno sposoben, tako da se odproda del premoženja; vložijo premoženje v drugo pravno osebo, z združitvijo dolžnik z pravnimi osebami; zmanjšanje št. delavcev; z izdajo delnic; z priznanjem oz. prodajo deležev. O fin. reorganizaciji se obvesti predsednika upniškega odbora in upravitelja PP, o njej pa se odloča z glasovanjem po načelu kapitalske večine, PP je sprejeta, če glasuje zanjo več kot 50% vseh terjatev upnikov, PP potrdi poravnalni senat.

Pravne posledice uvedbe stečajja!

Pravne posledice začetka stečajnega postopka nastanejo z dnem, ko je oklic o začetku nabit na sodno oglasno desko. S tem dnem nastopijo:

- omejitve družbenikove pravne in poslovne sposobnosti,
- pravice in pooblastila poslovnih organov, organov upravljanja in zastopnikov ter pravice upravljanja osebno odgovornega družbenika preidejo na stečajnega upravitelja,
- prenehajo delovna razmerja pri dolžniku zaposlenih delavcev ter
- nastopijo civilnopravne posledice začetka stečajnega postopka.

Pravne posledice postopka PP!

Nastanejo z dnem, ko je oklic o začetku postopka PP nabit na oglasno desko sodišča. Dolžnik sme v času PP opravljati tekoče posle v zvezi z opravljanjem dejavnosti in poravnavanjem obveznosti, ne sme pa obremeniti svojega premoženja niti dati avala, dolžnik je dolžan upnikom omogočiti vpogled v celotno fin. dokumentacijo. **Pravne posledice** so: od začetka PP ni mogoče določiti izvršbe, nedospele denarne in nedesarne terjatve upnikov proti dolžniku postanejo dospele, spremenijo se po cenah na dan začetka PP, terjatve upnikov v tujini se spremenijo v domačo valuto,...Sklep o potrditvi PP ima za vse upnike moč izvršilnega naslova, vendar se lahko upnik nanj pritoži in zahteva razveljavitev.

Pravni pomen opredelitve dejavnosti posamezne GD!

Družbe smejo kot dejavnost opravljati vse posle, razen tistih, ki se po zakonu ne smejo opravljati kot gosp. posli. Z zakonom se lahko določi, da določene gosp. posle lahko opravljajo le: družbe, določene za zakonom, določene vrste družb, druge organizacije.

Družbe smejo opravljati gosp. posle:

- le v okviru dejavnosti, ki je vpisana v sodni register,
- tudi vse druge posle: ki so potrebni za njen obstoj in za opravljanje dejavnosti, ne pomenijo pa neposrednega opravljanja dejavnosti.

V pojem dejavnosti sodijo vse tiste posl. dejavnosti, ki jih GD opravlja, da uresniči namen, zaradi katerega je ustanovljena. Kot pridobitna dejavnost se šteje vsaka dejavnost, ki se izvaja na trgu zaradi pridobivanja dobička. Praviloma bo dejavnost GD pridobitna. Lahko pa se oblika GD uporabi tudi za opravljanje nepridobitne dejavnosti. Zakon lahko predpiše, da lahko določene gosp. posle opravljajo le določene vrste družb. Zakon izrecno prepoveduje, da bi družba začela opravljati dejavnost, preden ni vpisana v sodni register in preden ne izpolni z zakonom določenih pogojev.

Prenos poslovnega deleža v d.o.o.!

Na podlagi osnovnega deleža pridobi družbenik **poslovni delež** v družbi. **Poslovni delež družbenika** je prenosljiv s *prodajo* ali z *dedovanjem*. Družbenik lahko prenese svoj delež na drugo osebo. Prenos deleža mora imeti notarsko obliko. Družbenik, ki namerava prodati svoj poslovni delež, mora druge družbenike pisno obvestiti o nameravani prodaji in pogojih prodaje ter jih pozvati, da mu morebitni kupec sporoči svojo pripravljenost za nakup v enem mesecu od prejema obvestila. Poslovni delež se lahko podeduje. V družbeni pogodbi ne more biti izključena možnost zakonitega dedovanja deležev. Družbena pogodba pa lahko predvidi, kaj se bo zgodilo, če eden od družbenikov umre. Če družbena pogodba ničesar ne določa, se poslovni delež z dedovanjem prenese na dediča. *Delitev poslovnega deleža, razen ob prodaji oz. dedovanju ni dovoljena.*

Prenehanje d.d.!

- s **potekom časa**, določenega v statutu, če je bila ustanovljena za določen čas,
- s **sklepom skupščine**, ki mora biti sprejet z najmanj $\frac{3}{4}$ večino OK,
- **če se zmanjša OK družbe pod minimum**,
- s pravnomočnim **sklepom sodišča o zavrnitvi** predloga za uvedbo stečajnega postopka
- če je nad družbo uveden **stečaj** v skladu s posebnim zakonom.

Sklep o prenehanju sprejme skupščina, v drugih primerih pa odloči sodišče. Sklep o prenehanju se prijavi v register ter objavi v Ur. listu RS. Po vpisu sklepa o prenehanju se opravi postopek likvidacije, razen če se uvede stečaj.

Prenehanje d.o.o.!

- če **poteče čas**, za katerega je družba ustanovljena,
- če tako **sklenejo družbeniki z vsaj $\frac{3}{4}$ večino glasov** vseh družbenikov,
- če **sodišče ugotovi ničnost** vpisa,
- s **stečajem** v skladu s posebnim zakonom,
- s **sodno odločbo**,
- s **spojitvijo, pripojitvijo, razdelitvijo** v kakšno drugo podjetniško obliko.

Pristojnosti NS!

Pristojnost nadzornega sveta je nadzorovanje vodenja poslov družbe. NS lahko pregleduje tudi knjige, dokumentacijo, blagajno, itd. NS sklicuje skupščino, ne mora pa se vodenje poslov prenesti na NS. Pri članih NS bi pristojnosti, iz katerih izhajajo dolžnosti, ki povzročijo odgovornost, lahko razvrstili takole:

a) nadzor nad vodenjem poslov družbe in v okviru tega:

- spremljanje poročil o načrtovani poslovni politiki in drugih načelnih vprašanih poslovanja, donosnost družbe, o poteku poslov, še posebej o prometu in finančnem stanju družbe, o poslih, ki lahko pomembno vplivajo na donosnost ali plačilno sposobnost družbe, ter o drugih vprašanih, pomembnih za poslovanje družbe;
- pregledovanje in preverjanje knjig in dokumentacije družbe, njene blagajne, shranjene VP, zaloge blaga in druge stvari;

b) dajanje soglasij k statutarno ali s sklepom NS določenim poslom, ki jih sme uprava opravljati le s soglasjem NS,

c) imenovanje in odpoklic uprave, določitev prejemkov članov uprave, odobritev posojil članom uprave in prokuristom, itd.,

d) druge pristojnosti, kot so npr. sklic skupščine, kadar je to v dobro družbe in tega ne stori uprava, oblikovanje mnenja o poslovnem poročilu in pregledu za delitev dobička, odobritev vmesnih dividend,...

Članom NS se za njihovo delo lahko zagotovi plačilo ali udeležba na dobičku, kar se določi s statutom ali na skupščini.

Premoženjske pravice delničarja!

Pravica do dividend – ni absolutna pravica, saj delničar nima vedno garantirane pravice do dobička – pogoji za izplačilo: d.d. posluje z dobičkom, sklep skupščine o tem, da se dobiček deli, delničar mora zahtevati izplačilo dividend. Ločimo navadne in prednostne delnice (imajo višjo dividendo, kot navadne). Kumulativne: neizplačane dividende; participativne: delničar udeležen tudi pri delitvi navadne delnice.

Pravica do deleža likvidacijske mase – vezana je na prenehanje d.d. Družba lahko preneha v stečaju ali v likvidaciji. Pri stečaju ni dovolj premoženja za poplačilo vseh upnikov, medtem ko pri likvidaciji je dovolj.

Pravica do prednostnega nakupa novih delnic – Pomeni, da če se d.d. odloči da zviša OK, bodo te novo izdane delnice pripadle starim delničarjem, oz. bodo imeli pravico da jih oni kupijo pred ostalimi. Drugi vidik je finančni – ko se d.d. odloča, da izda nove delnice, se postavlja vprašanje po kakšni ceni se bodo te delnic izdale. Ta pravica je finančno ovrednotena takrat, kadar se nove delnice prodajajo ceneje, kot je njihova realna ovrednotena tržna vrednost.

Razlika med osebnimi in kapitalskimi družbami!

Osnovna značilnost za **kapitalske družbe** je, da so premoženjsko ločene od svojih članov, zato družbeniki ne jamčijo za obveznosti kapitalskih družb z vsem svojim premoženjem. Kapitalske družbe imajo z zakonom predpisan minimalni osnovni kapital. Kapitalska družba jamči svojim upnikom. Kapitalske družbe imajo z zakonom določene organe, zakon določi pristojnost teh organov, družbe ne vodijo družbeniki (v **d.d.** vodi uprava, v **d.o.o.** pa poslovodja). Za kapitalsko družbo je najbolj pomemben osamosvojen kapital, riziko je omejen.

Pri **osebni družbi** družbeniki jamčijo za obveznost družbe z vsem svojim premoženjem. Družbeniki sami vodijo družbo in jo zastopajo (ne govorimo o organih). Osebnostne družbe nimajo z zakonom predpisan min. OK. (**k.d.** in **d.n.o.**).

Razlika med d.d. in d.o.o.!

D.o.o se ustanovi podobno kot d.d., če gre za simultano ustanovitev. **Razlika** je v tem, da se pri d.o.o. sklene *družbena pogodba*, pri d.d. pa *statut*. Pri d.o.o so družbeniki v medsebojnem pravnem razmerju, v d.d. pa niso (nimajo obvl. eden do drugega). Pri d.o.o. ni sukcesivne ustanovitve. Minimalni OK pri d.o.o. je v Sloveniji po ZGD 2.1 mio SIT, pri d.d. pa znaša najnižji nominalni znesek OK 4.1 mio SIT. Pri d.d. imamo delnice, pri d.o.o. pa poslovni delež. Članstvo v d.d. se zamenja s tem, da se delnica prenese; so prosto prenosljive. Poslovni delež se prenese s posebnim pravnim poslom v obliki notarskega zapisa in ob soglasju drugih družbenikov.

D.o.o ima z zakonom določena 2 organa: *skupščino* (vsi družbeniki, ki lahko odločajo o vodenju) in *poslovodja* (vodi družbo in jo zastopa).

D.d. ima 3 organe: *upravo*, *NS*, in *skupščino*.

Upravljalne pravice delničarjev!

Glasovalna pravica – se uresničuje na skupščini d.d. in predstavlja pravico, da se pri sprejemanju sklepov delničar izjavi za ali proti neki odločitvi. Velja pravilo 1 delnica – 1 glas. Glasovanje je javno z listki. Oseba lahko glasuje sama, lahko pa pooblasti neko osebo. Pooblastilo velja 15 mesecev.

Pravica do udeležbe na skupščini – Je pomembna in obsežna pravica, saj delničarju omogoča aktivno sodelovanje na skupščini. Delničarja je treba pravočasno in pravilno obvestiti o sklicu skupščine. Skupščina je javna. V javni objavi mora biti točno določen dnevni red. Sklepi izven dnevnega reda so neveljavni. Predloge sklepa oblikuje uprava in NS. Objavi se 30 dni pred zasedanjem. V dnevni red lahko posegajo tudi delničarji. Vsak delničar ima pravico, da poda nasprotno predloge sklepov, že na sprejeti dnevni red. Delničar ima na skupščini pravico do vprašanja, prav tako tudi do odgovora. Zapisnik skupščine se ne pošilja vsem delničarjem, pošlje se v sodni register, kjer je na vpogled vsakemu delničarju.

Pravica do informiranosti – je precej šibka pravica. Pomeni, da lahko delničar postavi vprašanje na skupščini, odgovor pa mu je dolžna posredovati uprava. Uprava mora biti do vseh delničarjev enaka – načelo enakosti.

Pravica uveljavljati ničnost oz. izpodbojnost skupščinskih sklepov – je individualna pravica vsakega delničarja, kar pomeni, da kdor ima 1 delnico lahko izpodbija sklep, to je pravica, ki daje največjo moč že posameznemu 1 delničarju, enako kot pravica do informiranosti. Posledica je, da nima pravnih učinkov.

Zamuda pri izpolnitvi fiksne in nefiksne pogodbe!

Fiksne pogodbe – pogodba je razdrta po samem zakonu. Upnikova terjatev se spremeni v odškodninsko terjatev. Upnik lahko ohrani pogodbo, če obvesti, takoj po preteku roka za izpolnitev dolžnika o zahtevi izpolnitve. Čas izpolnitve je bistvena sestavina pogodbe.

Nefiksne pogodbe – dolžnik ima možnost izpolniti terjatev tudi po preteku roka, odgovarja pa za škodo. Če upnik želi razdreti pogodbo, mora dati dolžniku dodaten rok za izpolnitev. Če pa dolžnik še v tem roku ne izpolni obveznosti, veljajo pravila kot pri fiksni pogodbi.